

بررسی تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری

دکتر عباس اللهیاری^۱، کهزاد رشیدی^{۲*}، اسدالله خضری^۲ و حسین حافظ^۲

واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.

نویسنده مسئول: کهزاد رشیدی (kohzad.rashidi3316@gmail.com)

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری می‌پردازد. به منظور سنجش افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌های نمونه و همچنین دقت پیش بینی سودهای آتی واحدهای تجاری؛ به ترتیب پژوهش‌های پورعلی و حجامی (۱۳۹۳) و عبدالخالق (۲۰۱۴) مبنای عمل بوده‌اند. جامعه آماری مورد بررسی، مشتمل بر ۸۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده که با استفاده از نمونه‌گیری معقول و سیستماتیک، برای دوره ده ساله ۱۳۸۴-۱۳۹۳ انتخاب، و آزمون‌های آماری لازم بر روی آنها صورت گرفت. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره، استفاده از داده‌های تابلویی و روش اثرات تصادفی، در سطح اطمینان ۹۵ درصد حاکی از تأیید آنها داشته و بیانگر تأثیر مثبت و معنادار افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری می‌باشد که یافته‌های مذکور، در انطباق با یافته‌های بچتی و همکاران (۲۰۱۳) می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، بر دقت پیش بینی سودهای آتی.

۱- مقدمه

افشای مسئولیت اجتماعی^۱ به عنوان پل ارتباطی بین واحد تجاری و ذی نفعان است و باعث جذب سرمایه گذاران نهادی می شود. سرمایه گذاران نهادی با توجه به مالکیت بخش قابل توجهی از سهام شرکتها از نفوذ قابل ملاحظه ای در شرکت های سرمایه پذیر برخوردار بوده و می توانند رویه های مدیران را تحت تأثیر قرار دهند و با ارائه اطلاعات دقیق از سوی شرکت ها به رعایت اخلاق حرفه ای بپردازند. بدین ترتیب کارکرد درونی افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی می تواند منجر به بهبود جایگاه شرکت در نهایت افزایش بازده و سود آوری و سرانجام بقای بلند مدت شرکتها شود. با افشای مسئولیت اجتماعی از طریق گزارش سالانه یا از طریق گزارش پایداری، می توان حمایت سهامداران، بخصوص سرمایه گذاران نهادی را از نظر مادی و غیر مادی (اجتماعی) توسط شرکت ها بدست آورد. بر اساس مبانی تئوریک می توان ابراز داشت که مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان پاسخگو بودن در برابر نیازهای جامعه و ذینفعانشان در نظر گرفته می شود، که می تواند در جذب سرمایه گذاران نهادی مؤثر باشد (پورعلی و حجامی، ۱۳۹۳).

در نقطه مقابل؛ باید توجه داشت که پیش بینی در تصمیم گیری های اقتصادی نقش مهمی را ایفا می کند. در سطح یک بنگاه اقتصادی، سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان، مدیریت و سایر استفاده کنندگان از صورت های مالی به پیش بینی های خود یا دیگران اتکا می نمایند. از آنجا که بیشتر استفاده کنندگان صورت های مالی مستقیم به اطلاعات مالی دسترسی ندارند به ناچار به پیش بینی های ارایه شده توسط مدیریت اتکا می کنند. در همین راستا سازمان بورس و اوراق بهادار کشور شرکت های بورسی را ملزم نمود تا پیش بینی آتی سود را به صورت پیش بینی سود هر سهم ارایه دهند. اهمیت سود پیش بینی شده به میزان انحرافی که با مقدار واقعی آن دارد، وابسته است. هر چه میزان این انحراف کمتر باشد، پیش بینی از دقت بیشتری برخوردار است. پژوهش ها نشان می دهد، بازار برای برآورده شدن انتظارات سود هر سهم ارزش قابل ملاحظه ای قائل است و نسبت به برآورده نشدن آن نیز واکنش نشان می دهد زمانی که سود هر سهم فراتر از انتظارات باشد، بازار نسبت به آن دید خوش بینانه ای دارد و آن را خبر خوب تلقی می کند. زمانیکه سود هر سهم پایین تر از پیش بینی آن باشد، اعتبار شرکت در برآوردن انتظارات کاهش می یابد (پاینی^۲، ۲۰۰۸).

هدف پژوهش حاضر؛ بررسی تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکتها بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

۲- ادبیات پژوهش

افشای مسئولیت اجتماعی به عنوان پل ارتباطی بین واحد تجاری و ذی نفعان است و باعث جذب سرمایه گذاران نهادی می شود. سرمایه گذاران نهادی با توجه به مالکیت بخش قابل توجهی از سهام شرکتها از نفوذ قابل ملاحظه ای در شرکت های سرمایه پذیر برخوردار بوده و می توانند رویه های مدیران را تحت تأثیر قرار دهند و با ارائه اطلاعات دقیق از سوی شرکتها به رعایت اخلاق حرفه ای بپردازند. بدین ترتیب کارکرد درونی افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی می تواند منجر به بهبود جایگاه شرکت در نهایت افزایش بازده و سود آوری و

1 Corporate Social Responsibility Disclosure

2 Payne

سرانجام بقای بلند مدت شرکت‌ها شود. با افشای مسئولیت اجتماعی از طریق گزارش سالانه یا از طریق گزارش پایداری، می‌توان حمایت سهامداران، بخصوص سرمایه‌گذاران نهادی را از نظر مادی و غیر مادی (اجتماعی) توسط شرکت‌ها بدست آورد. بر اساس مبانی تئوریک می‌توان ابراز داشت که مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان پاسخگو بودن در برابر نیازهای جامعه و ذینفعانشان در نظر گرفته می‌شود، که می‌تواند در جذب سرمایه‌گذاران نهادی مؤثر باشد (پورعلی و حجامی، ۱۳۹۳).

به طور کلی سه رویکرد در مورد مفهوم مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها وجود دارد: رویکرد اول از تئوری‌های کلاسیک اقتصادی منشاء می‌گیرد. طبق این مفهوم شرکت فقط و فقط یک هدف دارد و آن به حداکثر رسانیدن سود و به تبع آن حداکثر نمودن ثروت سهامداران است. البته این موضوع تا جایی پذیرفته شده و قابل حمایت است که در جهت تلاش برای رسیدن به هدف، چارچوبی اخلاقی و حقوقی وجود داشته باشد. رویکرد دوم در دهه ۱۹۷۰ میلادی ارائه گردیده است و بر اساس آن اهداف اجتماعی در رابطه با به حداکثر رسانیدن سود مورد توجه قرار می‌گیرد. طبق این رویکرد مدیران شرکت‌ها باید تصمیماتی اتخاذ نمایند که بین حقوق سهامداران، کارکنان، مشتریان، عرضه‌کنندگان کالاها و خدمات و عامه مردم تعادل ایجاد کند. در نتیجه باید یک ائتلاف و پیوستگی بین منافع و ملاحظات متعدد ایجاد شود و این ائتلاف تنها راهی است که شرکت را از هدف حداکثر سود در دراز مدت مطمئن می‌سازد. بر اساس رویکرد سوم، سود نقطه پایانی اهداف موسسه نیست و مدیران اجرایی شرکت‌ها پس از کسب سود با مشکل خواسته‌های کارکنان برای افزایش دستمزد، لزوم اجرای طرحهای توسعه، درخواست قیمت‌های پایین‌تر از جانب مشتریان و افزایش کیفیت محصولات، سود سهام بیشتر برای سهامداران و ... رو به رو می‌شوند. در این حالت تصمیم‌گیری‌های سازمانی لازم است به جای تلاش در جهت حداکثر نمودن سود به دنبال کسب سطح مناسبی باشد که طی آن هم سود کسب شود و هم سطح مطلوبی از اقدامات اجتماعی تأمین گردد. تغییر از رویکرد دوم به رویکرد سوم مسئولیت اجتماعی موسسات تجاری بر مبنای منافع سهامداران به یک مفهوم گسترده‌تر می‌باشد. یعنی در رویکرد دوم ملاک ایجاد سود برای سهامداران بود که با حقوق دیگر گروه‌های علاقمند از قبیل مشتریان، کارکنان و ... مرتبط می‌شد. در صورتی که رویکرد سوم بر این تأکید دارد که مسئولیت موسسات تجاری در قبال تمامی افراد ذینفع بوده و نیز سود و زیان تنها به عنوان یکی از نتایج فعالیت‌های آنها محسوب می‌شود و باید تصمیمات سازمانی بر اساس آن دسته از راه‌کارهایی که در اجتماع مسئولیت بیشتری را بوجود می‌آورد اتخاذ گردد (انصاری، ۱۳۹۱). منظور از مسئولیت‌های اجتماعی سازمان، پیوستگی و اتحاد میان فعالیت‌ها و ارزش‌های سازمان به گونه‌ای است که منافع تمام ذی‌نفعان، شامل سهامداران، مشتریان، کارکنان، سرمایه‌گذاران و عموم جامعه، در سیاست و عملکرد سازمان منعکس شود. از سوی دیگر، صنعتی شدن در سراسر جهان سبب ایجاد مسئولیت‌های اجتماعی مهمی شده است که خواه ناخواه اثرهای مالی و غیر مالی خاص خود را برجای می‌گذارد. در اثر جهانی شدن، شرکت‌های واقع در کشورهای در حال توسعه مایل به حرکت به سوی بازارهای جهانی هستند، از این رو به منظور مقبولیت در بازارهای جهانی، باید مسئولیت‌های اجتماعی انجام گرفته خود را به نمایش بگذارند. همچنین شرکت‌ها باید بدانند که گروه‌های مختلف جامعه، متقاضی اطلاعات پاسخگویی اجتماعی هستند؛ زیرا این اطلاعات در تصمیم

گیری های آنها نقش مهمی دارند (چو^۱، ۲۰۰۷). مسئولیت اجتماعی شرکت ها موضوعی جدید در ادبیات و تحقیقات حسابداری به شمار رفته و از جنبه های مختلف توسط سرمایه گذاران، تحلیل گران، مدیران و محققین مورد توجه قرار گرفته است. امروزه سهامداران خواهان سرمایه گذاری در شرکت هایی هستند که به گونه ای مناسب مسئولیت های اجتماعی را انجام می دهند. گرانت^۲ (۲۰۰۸) ادعا می کند که مسئولیت های اجتماعی شرکت ها نه تنها در شرکت های بزرگ انجام می شود بلکه امروزه برای بسیاری از شرکت ها ضروری به نظر می رسد. طرفداران افشای اطلاعات مسئولیت های اجتماعی ادعا می کنند که شرکت ها برای افزایش ثروت سهامداران این اطلاعات را افشا می کنند. مسئولیت اجتماعی شرکت ها موضوع جدال قابل توجهی در ایالات متحده در طول این چند دهه بوده است. طرفداران فریدمن به طور کلی منکر درگیر شدن شرکت در فعالیت های اجتماعی نیستند بلکه آنها می گویند که هدف و نتیجه اقدامات باید کسب سود برای سازمان باشد (جلیلی و قیصری، ۱۳۹۳).

در نقطه مقابل؛ سرمایه گذاری یکی از عوامل مهم توسعه در قرن حاضر است. سرمایه گذاری نیازمند برنامه ریزی است. برنامه ریزی، امکان بهره برداری مناسب از فرصت های موجود را فراهم می آورد. برای افزایش اثربخشی برنامه ریزی باید توانایی پیش بینی صحیح و مستمر را بهبود بخشید. پیش بینی عنصر کلیدی در تصمیم گیری های اقتصادی است. سرمایه گذاران، اعتباردهندگان، مدیریت و سایر اشخاص در تصمیم گیری های اقتصادی متکی به پیش بینی و انتظارات هستند. همچنین توجه به بودجه سالانه شرکت، پیش بینی تولید، فروش و سود هر سهم آن و کنترل بودجه در گزارش های میان دوره ای و میزان تحقق پیش بینی ها، در تغییرات قیمت سهام تأثیر بسزایی دارد. شاید بتوان مهمترین عامل تأثیرگذار بر قیمت سهام را در پیش بینی سود هر سهم جستجو کرد. مهم ترین منبع اطلاعاتی سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان و سایر استفاده کنندگان از اطلاعات شرکتها پیش بینی های سود ارائه شده توسط آن ها در فواصل زمانی معین است. پژوهش های متعددی در زمینه تبیین عوامل مؤثر در پیش بینی سود وجود دارد که بر مربوط بودن سود پیش بینی شده و تأثیر آن بر تصمیم گیری استفاده کنندگان صورت های مالی تأکید دارند. پژوهش های صورت گرفته در دو حوزه عرضه اولیه سهام و پس از چندین سال فعالیت در بازار سرمایه هستند. متغیرهای به کارگرفته شده در پژوهش ها به عنوان عواملی که بر دقت پیش بینی سود به کار رفته اند، از تنوع قابل ملاحظه ای برخوردارند. آن چه از بررسی پژوهش های پیش گفته بر می آید، آن است که وجه اشتراک همه آن ها دقت پیش بینی سود شرکتها (معکوس خطای پیش بینی) را متأثر از عواملی همچون، اندازه، عمر، دوره پیش بینی، اهرم مالی، دفعات تجدیدنظر، گزارش حسابرس، حضور در تالار اصلی یا فرعی و نوع صنعت می دانند (میرکیو^۳، ۲۰۰۹).

۲-۴- مروری بر مطالعات صورت گرفته

سمندر و گارکاز^۴ (۲۰۱۴) به بررسی تاثیر تغییر مدیرعامل بر دقت پیش بینی سود پرداختند. آنان دریافتند هر چه ثبات مدیرعامل بیشتر باشد، دقت پیش بینی سود بیشتر می گردد. بچتی و همکاران^۵ (۲۰۱۳) به

1 Cho

2 Grant

3 Mirzivi

4 Samandar & Garkaz

5 Bechetti et al

بررسی بر افزایش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری پرداختند. یافته های آنان نشان داد که افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری بصورت مثبتی، تأثیر گذار است (سمندر و گارکاز، ۲۰۱۴). احسان و کالیم^۱ (۲۰۱۲) ابعاد مورد استفاده برای سنجش مسؤولیت اجتماعی شرکتها شامل دو بعد کارکنان و مشارکت اجتماعی (هدایا و کمکهای بلاعوض) را مورد بررسی قرار دادند. یافته ها بیان کننده این بود که شرکت های پاکستانی در امور اجتماعی و بهبود استانداردهای زندگی و تسهیلات بهتر برای آموزش و سلامت کارکنان و حمایت‌های محیطی در تغییرات هزاره جدید توجه دارند و اعتقاد بر این است که این امر سبب ایجاد اعتماد و اطمینان کارکنانشان بر شرکت خواهد شد. نیروانتو و همکاران^۲ (۲۰۱۱) به بررسی ارتباط بین افشای مسئولیت اجتماعی و درصد مالکیت نهادی در صنعت چوب سازی و کاغذ سازی پرداختند. نتایج تحقیق بر آن بوده است که بین درصد مالکیت نهادی با افشای مسئولیت اجتماعی و روابط کارکنان رابطه معنی دار و مثبتی وجود دارد. بین درصد مالکیت نهادی و مشارکت جامعه و محیط زیست رابطه معنی داری وجود ندارد و بین درصد مالکیت نهادی با تولید رابطه منفی و معنی دار وجود دارد. بهن و همکاران^۳ (۲۰۰۷) به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و پیش بینی سود پرداختند. در این تحقیق کیفیت حسابرسی را بوسیله دو متغیر مستقل، تخصص صنعتی حسابرسان و اندازه حسابرسان، تعیین کردند. تخصص صنعتی حسابرسان بر مبنای دارایی های شرکت های صاحبکار به نسبت کل دارایی های شرکت ها در صنعت خاص و اندازه حسابرسان بر اساس ۵ بزرگ یا غیر ۵ بزرگ بودن موسسات حسابرسی سنجیده شد. نتیجه تحقیق نشان داد که شرکت هایی که توسط حسابرسان با کیفیت تر حسابرسی می شوند پیش بینی های سود صحیح تری دارند و شرکت هایی که توسط حسابرسان غیر ۵ بزرگ حسابرسی می شوند انحراف پیش بینی سود بیشتری دارند (عزیزی، ۱۳۸۹). بروس و همکاران^۴ (۲۰۰۷) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر دقت پیش بینی سود پرداختند و دریافتند که با افزایش کیفیت حسابرسی، دقت پیش بینی سود نیز افزایش می یابد. حساس یگانه و برزگر (۱۳۹۳) به بررسی ارائه مؤلفه ها و شاخص های بُعد اجتماعی مسؤولیت شرکت ها و وضعیت موجود آن در ایران پرداختند. یافته های پژوهش مذکور بیان کننده این بود که مهمترین مؤلفه های بُعد اجتماعی از نظر انتظارات ذینفعان عبارتند از اخلاق کسب و کار، فساد و رشوه خواری و مشارکت در توسعه جامعه و همچنین بیشترین افشای اجتماعی در وضعیت موجود گزارشهای شرکتها عبارتند از: مؤلفه های کار و کارکنان، مشتریان و مصرف کنندگان. در مجموع، سطح پایین افشای بُعد اجتماعی در شرکتهای ایرانی نشان دهندهی شکاف بالای وضعیت موجود از انتظارات جامعه است و مستلزم وجود مقررات، الزامات و استانداردهای مناسب در حوزهی گزارشگری و افشای شرکتها برای پاسخگویی به انتظارات ذینفعان و جامعه است. جلیلی و قیصری (۱۳۹۳) به بررسی ارتباط بین کیفیت سود و مسؤولیت پذیری اجتماعی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته های پژوهش حاکی از رابطه معنادار منفی بین افشای مسؤولیت اجتماعی، میزان افشای اطلاعات مربوط به روابط کارکنان، تولید و محیط زیست با مالکیت نهادی بود. این در حالی است که بین میزان افشای اطلاعات

1 Ehdan & Kalim

2 Nirvanto et al

3 Behen et al

4 Brose et al

مربوط به مشارکت اجتماعی با مالکیت نهادی رابطه معناداری وجود نداشت. مران جوری و علی خانی (۱۳۹۳) به بررسی افشای مسئولیت های اجتماعی و راهبری شرکتی پرداختند. یافته ها بیانگر آن بود که بین اندازه شرکت با سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی رابطه معنی دار مثبتی وجود دارد، اما بین سطح افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی و سرمایه گذاران نهادی و مدیران غیر موظف رابطه معنی داری مشاهده نشد. احمدی (۱۳۹۲) به بررسی نقش محافظه کاری حسابداری در سوبه ی پیش بینی سود مدیران پرداخت. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که میان سوبه ی پیش بینی سود مدیران و محافظه کاری حسابداری، رابطه منفی وجود دارد و مدیران در زمان پیش بینی سودهای آتی به سطوح محافظه کاری حسابداری سنوات گذشته توجه نمی کنند، همچنین نتایج حاصل از تحقیق حاکی آن است که رابطه منفی میان سوبه ی پیش بینی سود و محافظه کاری حسابداری در شرکت هایی با نوسان سود بیشتر و چرخه عملیات طولانی تر، قوی تر است. به عبارت دیگر یکی از عواملی که موجب می شود مدیر در پیش بینی سود آتی از پیامدهای محافظه کاری حسابداری غافل شود، دشواری پیش بینی سود ناشی از عدم اطمینان موجود در شرکت است. پیشروچی (۱۳۹۱) به بررسی تاثیر چسبندگی هزینه بر سود پیش بینی شده تحلیل گران و بازده غیر عادی پرداخت. نتایج آزمون ها نشان دادند، که تغییر چسبندگی هزینه ها بر دقت پیش بینی سود تحلیل گران تاثیر می گذارد این در حالی است؛ که بین تغییر چسبندگی هزینه ها و بازه غیر عادی رابطه معناداری وجود ندارد.

۳- فرضیه پژوهش

افشای مسئولیت اجتماعی شرکت های نمونه؛ بر دقت پیش بینی سودهای آتی آنها، تاثیر معناداری دارد.

۴- مدل تحلیلی پژوهش

در پژوهش حاضر، دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری بعنوان تابعی از افشای مسئولیت اجتماعی در نظر گرفته می شود. مدل ریاضی پژوهش حاضر، بشرح رابطه ۱ تبیین می گردد:

$$AEF_{i,t} = b_0 + b_1 CSR_{i,t} + b_2 SIZE_{i,t} + b_3 LEV_{i,t} + b_4 AGE_{i,t} + b_5 PROF_{i,t} + b_6 CFO_{i,t} + b_7 INST_{i,t} + e_0 \quad \text{رابطه ۱}$$

که در رابطه فوق:

AEF: دقت پیش بینی سود، CSR: افشای مسئولیت اجتماعی، SIZE: اندازه شرکت، LEV: اهرم مالی، AGE: عمر شرکت، PROF: فرصت های سودآوری، CFO: نسبت جریان های نقدی عملیاتی، INST: نسبت سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی و e_0 : درصد خطا می باشد.

۵- متغیرهای پژوهش و شیوه ارزیابی آنها

۵-۱- مسئولیت اجتماعی شرکت ها

متغیر مستقل در این پژوهش، سطح افشای مسئولیت اجتماعی است. مطابق با پژوهش پورعلی و حجامی (۱۳۹۳)، سنجش افشای مسولیت اجتماعی شرکت ها، از چهار بعد مورد بررسی واقع می گردد. متغیرهای مربوطه، بصورت مجازی تعریف می گردند. بدین صورت که در صورت افشا، امتیاز یک و در غیر این صورت، امتیاز صفر، مبنای محاسبات می باشد.

نگاره (۱): چک لیست افشای سطح افشای مسولیت اجتماعی شرکت ها

برنامه اهدا وجه نقد	میزان افشای اطلاعات مربوط	سلامت محیط کارکنان	میزان افشای اطلاعات مربوط
برنامه خیریه		آموزش کارکنان	

برنامه بورس تحصیلی	به مشارکت اجتماعی	مزایای کارکنان	به روابط کارکنان
حامیان مالی برای فعالیت ورزشی		مشخصات کارکنان	
حامیان غرور ملی		مالکیت سهم کارکنان	
پروژه های عمومی		ایمنی و بهداشت کارکنان	
کنترل آلودگی هوا	میزان افشای اطلاعات مربوط به محیط زیست	ایمنی محصول	میزان افشای اطلاعات مربوط به تولید
برنامه پیشگیری و جبران خسارت		کیفیت محصول (ایزو ۹۰۰۰)	
حفاظت و استفاده از محصولات ناشی از بازیافت		توسعه محصول	
جایزه در زمینه محیط زیست		خدمات پس از فروش	

۵-۲- دقت پیش بینی سود

دقت پیش بینی سود توسط مدیریت از رابطه ۲ محاسبه می گردد (عبدالخالق، ۲۰۱۴).

$$\text{رابطه ۲} \quad (-1) \times \left| \frac{\text{سود پیش بینی شده} - \text{سود واقعی}}{\text{سود پیش بینی شده}} \right| = \text{دقت پیش بینی سود}$$

۵-۳- اندازه شرکت

اندازه شرکت عبارت است از لگاریتم مجموع دارایی‌های شرکت در پایان سال (باغومیان و نقدی، ۱۳۹۳).

۵-۴- عمر شرکت

منظور از عمر شرکت، اختلاف زمانی دوره مورد بررسی با سال پذیرش شرکت‌ها در بورس می‌باشد (قاسمی و نامدار، ۱۳۹۴).

۵-۵- فرصت‌های سودآوری

برای سنجش فرصت‌های سودآوری، مطابق با رابطه ۴ از نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری استفاده شده است.

$$\text{رابطه ۲} \quad PROF = \frac{MV}{BV}$$

که در رابطه فوق:

MV: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام و BV: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام می‌باشد (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۴).

۵-۶- اهرم مالی

اهرم مالی از تقسیم کل بدهی‌های یک شرکت بر کل دارایی‌هایش بدست می‌آید (قاسمی و نامدار، ۱۳۹۴).

۵-۷- نسبت جریان‌های نقدی عملیاتی

جریان‌های نقدی عملیاتی عبارت است از جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های اصلی و مستمر هر واحد تجاری که از صورت جریان وجوه نقد قابل استخراج است. نسبت مذکور از رابطه زیر قابل محاسبه است (ایزدی نیا و همکاران، ۱۳۹۲).

$$\text{رابطه ۳} \quad CFO = \frac{\text{جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

۵-۷- نسبت سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی

نسبت سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی برابر است با نسبت سهام تحت تملک سهامداران نهادی به کل سهامداران شرکت در پایان سال. سهامداران نهادی آن دسته از سهامداران شرکت هستند که حداقل ۲۰ درصد سهام شرکت را دارا باشند (قربانی و همکاران، ۱۳۹۲).

۶- روش تحقیق

پژوهش حاضر، از نوع توصیفی و از نظر هدف، کاربردی بوده و از آنجایی که به بررسی وضعیت موجود متغیرها با استفاده از جمع آوری اطلاعات از طریق اطلاعات گذشته اقدام شده است، در ردیف مطالعات توصیفی- پس رویدادی گنجانده می‌شود. جامعه آماری پژوهش حاضر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۳ به مدت پنج سال می‌باشد. برای حصول به نمونه آماری مطلوب از روش نمونه‌گیری به روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. لذا، جامعه آماری مورد بررسی با استفاده از شرایط و محدودیت‌های زیر تعدیل شده است:

- ۱- شرکت‌های نمونه شامل شرکت‌هایی از نوع تأمین کننده مالی، سرمایه‌گذاری و بیمه‌ای نباشند.
 - ۲- شرکت‌های نمونه در طی دوره مورد بررسی، ده ساله عضویت خود را در بورس اوراق بهادار حفظ کرده باشند.
 - ۳- شرکت‌های نمونه دارای سال مالی منتهی به پایان ۲۹ اسفند باشند.
 - ۴- داده‌های متغیرهای پژوهش برای شرکت‌های مورد نظر قابل دسترس باشد.
- پس از اعمال محدودیت‌های فوق، تعداد ۸۷ شرکت همه شرایط حضور در جامعه آماری را داشته‌اند.

۷- یافته‌های پژوهش

۷-۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش به اختصار در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	کمینه	بیشینه	میانگین	میانه	انحراف معیار
افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها	۰/۳۵۰	۰/۸۰۰	۰/۶۰۰	۰/۷۵۰	۰/۲۳۵
دقت پیش بینی سود آتی	-۰/۷۴۳	-۰/۰۰۲	-۰/۴۹۱	-۰/۳۴۲	۰/۸۴۳
اندازه شرکت	۴/۷۵۸	۶/۱۱۱	۵/۵۷۵	۵/۶۱۱	۰/۳۱۳
درجه اهرمی	۰/۳۲۵	۰/۹۱۱	۰/۵۱۲	۰/۵۲۴	۳/۳۶۵
عمر شرکت	۱۵	۴۵	۱۷	۰/۱۶	۷/۴۲۸
فرصت‌های سودآوری	۰/۰۹۱	۲/۹۶۵	۰/۴۰۳	۱/۱۲۵	۳/۲۸۱
جریان‌های نقدی عملیاتی	-۰/۲۷۸	۲/۳۸۸	۱/۲۷۸	۱/۳۱۱	۲/۲۲۹
نسبت سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی	۰	۰/۶۶۲	۰/۵۲۴	۰/۴۲۵	۲/۹۱۷

۶-۲- آزمون نرمال بودن توزیع آماری متغیر وابسته و نبود همخطی

به منظور بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون جارك برا^۱ و به منظور بررسی همخطی^۲ از معیارهای تیرانس^۳ و عامل تورم واریانس^۴ استفاده شده است. نتایج آزمون‌های مذکور در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. نتایج آزمون نرمال بودن و عدم وجود همخطی

متغیر	جارك برا	احتمال آماره جارك برا
دقت پیش بینی سود	۱۴/۳۷۷	۰/۰۷۱
آماره‌های همخطی		
	تیرانس	عامل تورم واریانس
افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها	۰/۸۵۷	۱/۲۵۱
اندازه شرکت	۰/۷۵۶	۱/۵۲۳
درجه اهرمی	۰/۶۵۸	۲/۰۱۸
عمر شرکت	۰/۶۶۶	۲/۶۵۸
فرصت‌های سودآوری	۰/۷۸۵	۱/۹۵۶
جریان‌های نقدی عملیاتی	۰/۹۶۸	۱/۵۸۲
نسبت سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی	۰/۹۵۵	۱/۰۰۵

به لحاظ آنکه احتمال آماره جارك - برا برای متغیر وابسته، بیش از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد، نرمال بودن توزیع آماری آن مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین بواسطه آنکه مقدار تیرانس و عامل تورم واریانس برای متغیرهای مستقل و کنترلی، به ترتیب بیش از ۰/۲ و کمتر از ۵ می‌باشد، این نتیجه حاصل می‌گردد که میان آنها، همخطی وجود ندارد.

۳-۶- آزمون واریانس ناهمسانی

به منظور بررسی واریانس ناهمسانی از آزمون وایت^۵ استفاده شده و نتایج آزمون مذکور در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون واریانس ناهمسانی

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
وایت	اصلی	۳/۷۱۵	۴ و ۴۲۵	۰/۰۶۳

با توجه به آنکه احتمال آماره آزمون وایت بیش‌تر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد، همسانی واریانس تأیید شده و مشاهده گردید که مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

۴-۶- آزمون تشخیص مدل (افلیمر^۶) و هاسمن^۷

برای تعیین معنی‌دار بودن روش اثرات ثابت از آزمون افلیمر استفاده می‌شود. در صورتی که نتایج این آزمون حاکی از استفاده از داده‌های تابلویی^۸ باشد، به منظور گزینش مناسب بین مدل اثرات ثابت^۹ و اثرات تصادفی^۱ از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. جدول ۴ نتایج آزمون تشخیص مدل و انتخاب الگوی مناسب را نشان می‌دهد.

1 Jark - Bera
2 colinearity
3 Tolerance
4 Variance Inflation Factor (VIF)
5 White
6 F Limer (Chaw)
7 Hausman
8 Panel Data
9 Fixed Effect

جدول ۴. نتایج آزمون اف لیمر و هاسمن برای تعیین نوع توزیع داده‌های پژوهش

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون	نتیجه آزمون
اف لیمر	اصلی	۶۱/۱۱۱	(۶۵, ۲۰۳)	۰/۰۰۰۰	استفاده از داده های تابلویی
هاسمن		۳۲/۸۵۷	۸	۰/۰۶۰۳	استفاده از روش اثرات تصادفی

به لحاظ آنکه احتمال آماره آزمون اف لیمر کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، می‌توان نتیجه گرفت که نوع توزیع داده‌های پژوهش، از نوع داده‌های تابلویی می‌باشد. با توجه به این امر، در ادامه، تعیین روش تخمین (روش اثرات ثابت یا اثرات تصادفی) با کمک آزمون هاسمن صورت گرفت که با توجه به اینکه احتمال آماره خی دو، بیشتر از سطح خطای ۵ درصد بود، استفاده از روش اثرات تصادفی تأیید شد.

۵-۶- آزمون فرضیه پژوهش

افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌های نمونه؛ بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری تأثیر معناداری دارد.

مدل رگرسیونی اثرات تصادفی فرضیه مذکور در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج برازش مدل رگرسیونی اثرات تصادفی فرضیه پژوهش

متغیرها	آماره‌ها	نماد	ضرایب رگرسیونی	مقدار آماره تی	احتمال آماره تی
مقدار ثابت		C	۰/۵۰۷۱	۷/۱۷۴۴	۰/۰۰۰۰
افشای مسئولیت اجتماعی		CSR	۳/۰۰۲۵	۲/۵۹۵۳	۰/۰۰۰۷
عمر شرکت		AGE	۲/۰۰۰۷	۲/۸۱۳۴	۰/۰۰۱۳
درجه اهرمی		LEV	۰/۰۰۲۲	۱/۶۴۳۱	۰/۱۰۱۰
فرصت‌های سودآوری		PROF	-۰/۰۰۱۰	-۱/۰۳۴۴	۰/۳۰۱۴
اندازه شرکت		SIZE	۰/۰۰۳۱	۰/۹۲۷۹	۰/۳۵۳۹
جریان‌های نقدی عملیاتی		CFO	-۰/۰۰۰۶	-۰/۵۱۲۳	۰/۶۰۸۶
نسبت سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی		INST	۳/۲۸۵۶	۲/۶۵۲۱	۰/۰۰۱۹
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین - واتسون	آماره اف	احتمال آماره اف	
۰/۶۹	۰/۶۸	۱/۸۱	۳۰/۳۲۵	۰/۰۰۰۰	

بر اساس اطلاعات مندرج در نگاره فوق، ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی متغیر افشای مسئولیت اجتماعی (۳/۰۰۲۵)، به لحاظ آنکه مقدار احتمال آماره تی مربوط به متغیر مذکور (۰/۰۰۰۷)، کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد، فرضیه پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود. به عبارت دیگر، افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌های نمونه؛ بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری تأثیر مثبت و معناداری دارد. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده، حدود ۶۸ درصد تغییرات دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌های نمونه توضیح داده می‌شود. در ادامه چون مقدار آماره دوربین - واتسون (۱,۸۱) در بازه صفر و تفاسل آن از ۴ قرار دارد، فرض وجود خود همبستگی نوع اول میان متغیرهای پژوهش رد شده و به لحاظ آنکه مقدار احتمال آماره آزمون اف (۰,۰۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، معنادار بودن مدل رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

- بر اساس نتایج حاصله؛ دال بر تأثیر مثبت و معنادار افشای مسئولیت اجتماعی بر دقت پیش بینی سود:
- به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می‌گردد چنانچه به دنبال فاکتورهای جهت بهبود دقت پیش بینی سودهای آتی واحدهای تجاری تحت کنترل خود می‌باشد، به فاکتور افشای مسئولیت اجتماعی توجه نموده و زمینه‌های لازم جهت افشای هرچه بیشتر آن را فراهم آورند،
 - به فعالان سازمان بورس پیشنهاد می‌گردد مکانیزم‌ها و استانداردهای لازم و قابل اتکا را در جهت افشای مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها را تدوین نموده و از طریق ملزم ساختن واحدهای تجاری بورسی به رعایت آنان، تهمیدات لازم در جهت بالا بردن دقت پیش‌بینی سود آنها را فراهم آورند.
 - به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد شرکت‌ها را بر اساس افشای مسئولیت اجتماعی رتبه‌بندی نموده و در واحدهایی اقدام به فعالیت‌های سرمایه‌گذاری نمایند که در سطح بالایی از نظر افشای مسئولیت اجتماعی قرار داشته باشند، زیرا در اینگونه واحدها، دقت پیش بینی سود بیشتر است.

منابع

- ۱- احمدی، مرتضی. (۱۳۹۲). الگوی ارتباط حاکمیت شرکتی با محافظه‌کاری در ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی - دانشکده حسابداری و مدیریت.
- ۲- انصاری، محمود. (۱۳۹۱). حسابداری مسئولیت‌های اجتماعی. پروژه‌های مالی، رشته حسابداری و مدیریت، پروژه‌های دانشکده حسابداری و مدیریت.
- ۳- ایزدی نیا، ناصر، قوچی فرد، حمزه و حمیدیان، نرگس. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین جریان‌های نقد عملیاتی، سود خالص و اجزای اقلام تعهدی با جریان‌های نقد آزاد آتی شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مالی، شماره ۴، صص: ۳۶-۱۹.
- ۴- باغومیان، رافیک و نقدی، سجاد. (۱۳۹۳). تأثیر ساز و کار حاکمیت شرکتی بر میزان افشای اختیاری در گزارشگری سالانه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری، سال پنجم، شماره ۱۶، صص: ۱۳۶-۱۱۹.
- ۵- پورعلی، محمدرضا و حجامی، محدثه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال سوم، شماره دهم.
- ۶- پیشروچی، الناز. (۱۳۹۱). تأثیر چسبندگی هزینه بر سود پیش بینی شده تحلیل گران و بازده غیر عادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده اقتصاد و حسابداری.
- ۷- جلیلی، صابر، قیصری، فرزاد. (۱۳۹۳). بررسی ارتباط بین کیفیت سود و مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابرسی، سال چهاردهم شماره ۵۷.
- ۸- حساس یگانه، یحیی و برزگر، قدرت اله. (۱۳۹۳). بررسی ارائه مؤلفه‌ها و شاخص‌های بُعد اجتماعی مسئولیت شرکت‌ها و وضعیت موجود آن در ایران. فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، دوره دوم، شماره ۱.

- ۹- عزیز، اصغر. (۱۳۸۹). تبیین رابطه بین مدیریت سود و کیفیت حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری. دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک.
- ۱۰- قاسمی، علی، رستمی، وهاب و عاشری، فاطمه. (۱۳۹۴). توانایی مدیریت و معیارهای سنجش کیفیت سود (با تمرکز بر ارائه مجدد، پایداری و کیفیت اقلام تعهدی سود). سومین کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت و حسابداری. تهران، مرکز همایش های بین المللی.
- ۱۱- قاسمی، علی، و نامدار، ندا. (۱۳۹۴). تأثیر ویژگی های هیأت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی در شرایط وجود و نبود عدم تقارن اطلاعاتی. سومین کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت و حسابداری. تهران، مرکز همایش های بین المللی.
- ۱۲- قربانی، بهزاد، فروغی، داریوش، امیری، هادی و هاشمی، سیدعباس. (۱۳۹۲). کیفیت گزارشگری مالی و نوسان بازده غیر متعارف سهام. دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، سال ششم، شماره ۱۷، صص: ۴۵-۶۱.
- ۱۳- مران جوری، مهدی، علی خانی، مرضیه. (۱۳۹۳). افشای مسئولیت های اجتماعی و راهبری شرکتی. بررسی های حسابداری و حسابداری. دوره ۲۱، شماره ۳.

1. Abdolkhalegh, kh. (2014). Measuring the quality of earnings. *Managerial Auditing Journal.*, Vol. 20 No. 9, 2005 pp. 1001-1015 Working Paper, Available at Emerald Group Publishing Limited 0268-6902.
2. Bruce, K. Behn. Jong-Hag Choi, Tony Kang. (2007). Audit Quality and Properties of Analyst Earnings Forecasts. Current Draft: September 15, 2007. Available at www.ssrn.com
3. Cho, CH. (2007). Organisations Legitimacy and the Strategic use of accounting information Three Studies Related to social and environmental disclosure. Orlando, Florida. Spring Term.
4. Ehsan, Sadaf and Dr Ahmad Kaleem (2012), «An Empirical investigation of the relationship between Corporate Social Responsibility and Financial Performance (Evidence from Manufacturing Sector of Pakistan)», *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, pp: . 2909-2922, Vol: 2, Issue: 3, Standard: ISI .
5. Mirciov L. Meeting Analyst Forecasts and Stock Returns 2009 Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1507962>
6. Nirwanto, Mirza. Zulaikha. Rahardja, H. (2011), "Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia 2008-2010.
7. Payne J. L. The Influence of Audit Firm Specialization on Analysts' Forecast Errors *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 2008; 27(2): 109-136.
8. Samandar, Manoochehr, Garkaz, Mansour. (2014). Management Earnings Forecast Accuracy and CEO Turnover. *International Journal of Basic Sciences & Applied Research*. Vol., 3 (SP), 1-5. Available online at <http://www.isicenter.org>